

TO‘QIMACHILIK SANOATIDA KREATIV IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Katta o‘qituvchi **T.S.Saidmuradova**

Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti

Annotatsiya. Ushbu maqolada kreativ iqtisodiyot to‘g‘risida tushuncha, uning asosiy xususiyatlari va tarkibiy qismlari, kreativ industriya, ya’ni to‘qimachilik sanoatida kreatilik kabi masalalar yoritilgan. Bundan tashqari to‘qimachilik sanoatining mamlakatimiz iqtisodiyotidagi o‘rni, uning eksport salohiyati va to‘qimachilik sanoatida kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish jarayonida ayrim muammolar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: kreativ iqtisodiyot, kreativ industriya, innovatsion g‘oya, kreativ sohalar va kasblar, intellektual kapital, mualliflik huquqi, statistik ma’lumotlar, kreativ ta’lim.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida kreativ iqtisodiyot iqtisodiy o‘shishning muhim omillaridan biriga aylanmoqda va muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ijodiy g‘oyalar, innovatsion dizayn va intellektual mahsulotlar iqtisodiy o‘shishning yangi manbaiga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish har bir davlatning barqaror taraqqiyoti uchun muhim omil hisoblanadi. O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda kreativ iqtisodiyotni rivojlantirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Bu borada O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi tomonidan 2024 yil 30 sentabrda “Kreativ iqtisodiyot to‘g‘risida” Qonun qabul qilingan. Ushbu Qonunning maqsadi kreativ iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlash, rivojlantirish va ushbu sohadagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Ayniqsa, to‘qimachilik va yengil sanoat sohasi bu yo‘nalishda katta imkoniyatlarga ega tarmoqlardan biri hisoblanadi [1].

Kreativ iqtisodiyot insonning intellektual salohiyati, innovatsion g'oyalari va ijodiy yondashuviga asoslangan iqtisodiy faoliyat turlarini qamrab oladi. Moda industriyasi, dizayn, reklama, madaniyat va axborot texnologiyalari kabi sohalar mazkur iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

O'zbekistonda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, xomashyo eksportidan tayyor mahsulot ishlab chiqarishga o'tish va milliy brendlarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda to'qimachilik sanoati mamlakat iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish nafaqat mamlakatimizda balki butun dunyoda dolzarb ahamiyatga ega ekanligini Birlashgan Millatlar tashkiloti tomonidan 2021 yilni "Kreativ iqtisodiyot" yili deb e'lon qilinishi orqali ham anglash mumkin [1].

Kreativlik lotincha Creatio – yaratish, bunyod etish, ijodkorlik so'zlaridan kelib chiqqan, bu atama 1950 yillarda psixologiya faniga kirib kelgan. Kreativlik deganda shaxsning ma'lum standartlar, normalar, shablonlardan chetga chiqish layoqati va barcha jabhalarda noodatiy yondashuv xususiyati tushuniladi.

Kreativlik — bu yangicha fikrlash va yaratish qobiliyati bo'lib, u insonni boshqalardan ajratib turadi va muvaffaqiyatga olib boradi. Kreativ iqtisodiyot — bu zamonaviy iqtisodiyotning muhim va tez rivojlanayotgan sohalaridan biri hisoblanadi. U insonning ijodiy fikrlashi, intellektual salohiyati va innovatsion g'oyalari asosida iqtisodiy qiymat yaratishga qaratilgan. Bugungi kunda dunyo mamlakatlari iqtisodiy o'sishni ta'minlashda aynan kreativ sohalarga katta e'tibor qaratmoqda.

Kreativ iqtisodiyot — intellektual faoliyat, ijodiy g'oyalar, madaniyat va san'at mahsulotlarini ishlab chiqarishga asoslangan zamonaviy iqtisodiy tizim. Bunda asosiy drayverlar bilim va innovatsiyalar bo'lib, ular shaharlar va

kompaniyalar taraqqiyotiga hissa qo‘shadi. Bu soha madaniy industriya, raqamli texnologiyalar va startaplarni qamrab oladi [3].

Kreativ iqtisodiyot insonning ijodiy qobiliyati, g‘oyalar va intellektual salohiyati asosida iqtisodiy qiymat yaratish jarayonidir.

Kreativ iqtisodiyotning asosiy xususiyatlari va tarkibiy qismlari:

- **Intellektual mulk:** Ijodiy mehnat va g‘oyalar yuqori qo‘shilgan qiymat yaratadi.

- **Sohalari:** San‘at, dizayn, moda, kino, adabiyot, IT-texnologiyalar, reklama, arxitektura va o‘yin industriyasi.

- **Rivojlanish omili:** Kreativ iqtisodiyot an‘anaviy ishlab chiqarishdan ko‘ra bilimga va noyob ijodiy qobiliyatlarga tayanadi.

- **O‘zbekistondagi o‘rni:** 2024 yil oktabr oyida "Kreativ iqtisodiyot to‘g‘risida"gi qonun qabul qilinib, soha strategik taraqqiyot drayveri sifatida belgilangan.

Kreativ iqtisodiyot nafaqat iqtisodiy o‘shishni, balki madaniy merosni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirishni nazarda tutadi.

Mamlakatimizda kreativ industriyani, jumladan, to‘qimachilik sanoatini ham rivojlantirishga alohida ahamiyat berilmoqda. Bugungi kunda to‘qimachilik sanoatining mamlakatimiz iqtisodiyotida tutgan o‘rni sezilarli darajada oshgan.

O‘zbekiston to‘qimachilik sanoati mamlakat sanoatining yetakchi tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Bu tarmoq nafaqat ichki bozorni ta‘minlaydi, balki mamlakat eksportida ham muhim o‘rin egallaydi.

Statistika ma‘lumotlariga ko‘ra:

2025 yilda O‘zbekistonning to‘qimachilik mahsulotlari eksporti **2,5 mlrd AQSH dollarini** tashkil etgan. Mamlakat umumiy eksportining **10 %** ni tashkil qiladi [2].

Eksport tarkibi quyidagicha taqsimlangan:

- paxta ip-kallava – **28%**

ilmiy –amaliy anjuman

- tayyor kiyim-kechak va to‘qimachilik mahsulotlari – **52%**
- trikotaj mahsulotlari – **11%**
- gazlama – 6%
- paypoq mahsulotlari – 2%
- gilam – **1%**

Shuningdek, to‘qimachilik mahsulotlari **70 dan ortiq mamlakatlarga eksport qilinadi.**

Bugungi kunda Kreativ iqtisodiyotni to‘qimachilik sanoatida keng qo‘llanilmoqda.

To‘qimachilik sanoatida kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud [4]:

- dizayn va marketing sohasida mutaxassislar yetishmasligi;
- milliy brendlarni xalqaro bozorda targ‘ib qilish mexanizmlarining cheklanganligi;
- innovatsion texnologiyalarni joriy etish uchun investitsiyalar zarurligi.

Shu bilan birga, sohada katta imkoniyatlar ham mavjud. Mamlakatda paxta xomashyosi yetarli, mehnat resurslari ko‘p va milliy madaniy meros boy. Agar ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanilsa, O‘zbekiston to‘qimachilik mahsulotlari jahon bozorida yuqori talabga ega bo‘lishi mumkin.

Kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. Dizayn, innovatsiya va brend yaratish orqali yuqori qo‘shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyati mavjud.

Shuning uchun moda va dizayn ta’limini rivojlantirish; yosh dizaynerlarni qo‘llab-quvvatlash; milliy brendlarni xalqaro bozorga olib chiqish; raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

Bu choralar to‘qimachilik sanoatining raqobatbardoshligini oshirishga va milliy iqtisodiyot barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining 2024 yil 30 sentabrda “Kreativ iqtisodiyot to‘g‘risida” gi Qonuni
2. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari.
3. UNCTAD – Creative Economy Report.
4. World Bank. Textile and Apparel Industry Development Reports.